

İşıqlı sabahlar üçün, parlaq bir gələcək üçün,
çiçəklənən millət üçün, səsi dünyaya yayılacaq bir
gənclik üçün, **düşünərək yaşayanlar üçün**, xoşbəxt bir
ailə üçün, sevincli qəblər üçün, gülən üzlər üçün,
həyat səhifələrimizi parlaq imza sahiblərinin
qələmi ilə yazmaq üçün

parlaq imzalar

Kitab sahibi: _____

Oxu tarixi: _____

ABEL SANÇES

(bir ıztırabın tarixçəsi)

MİQEL DE UNAMİNO

İspan dilindən tərcümə:

Əfqan Xəlilli



Buraxılışa məsul: Nurman TARIQ
Tərcüməçi: Əfqan XƏLİLLİ
Redaktorlar: Günel ŞAMILQIZI
Toğrul MUSAYEV
Korrektor: Turac ELDARQIZI
Bədii və texniki tərtibat: İsmayıl SÜLEYMANLI
Zülfü XƏLİLOV
Üz qabığının dizaynı: Azər ƏSGƏRZADƏ

Miguel de Unamuno
ABEL SÁNCHEZ (*Una historia de pasión*)

Miqel de Unamuno
ABEL SANÇES (*bir iztirabın tarixçəsi*)

Bakı, "Parlaq İmzalar" Nəşriyyatı – 2019, 160 səh.

© **Renacimiento / 1917**

© **Parlaq İmzalar MMC / 2019**

© **Hispaniya / Əfqan Xəlilli / 2019**

Kitabın bütün hüquqları qorunur. İcazəsiz olaraq hər hansı vasitə ilə nəşri və yayımlanması qadağandır.

Parlaq İmzalar Nəşriyyatı | 88
Klassiklər seriyası | 9



Kitabın tərcüməsi və nəşri "Lingua Franca" MMC-nin əməkdaşlığı ilə həyata keçirilmişdir.

www.parlaqimzalar.az
info@parlaqimzalar.az
fb.com/parlaqimzalar
0552597259 / 0559697259

Mətbəə: "Nurlar" NPM
Çap tarixi: 02.12.2019
Sifariş: 283/19

Xuakin Moneqro vəfat edəndə kağızlarının arasından onu ömrü boyu məhv edən kədərindən, daxili iztirablarından bəhs edən xatirə yazıları tapıldı. Aşağıdakı hekayədə onun bu “Etiraflar”ından – o özü belə adlandırır – bəzi hissələr və yaşadığı iztirabın şərhı yer alır. Həmin hissələr dırnaq içində yazılmış, **“Etiraflar”** qızına həsr olunmuşdu.

I



Abel Sançes və Xuakin Moneqro nə vaxtdan bəri bir-birilərini tanıdıqlarını xatırlamırdılar. Onlar tanış olanda lap körpə idilər, ağılları da kəsmirdi. Süd anaları görüşüb onları birgə oynadanda hələ dil açmamışdılar. Bir-birilərinə bələd ola-ola, özlərini də tanımağı öyrənmişdilər. Beləcə, doğulandan bəri dostluq eləmiş, hətta doğma qardaş kimi bir yerdə böyümüşdülər.

Gəzintilər, oyunlar, ortaq dostlar məsələsində dəymə-düşər olan Xuakin hər şeydə öndə gedir, hökmlü gör-sənirdi; Abel isə itaətkar adam təsiri bağıqlasa da, həmişə öz bildiyini edirdi. Çünki itaət etməmək onun üçün əmr verməkdən daha əhəmiyyətli idi. Onlar, demək olar, bir-biriləri ilə mübahisə etmirdilər. “Mənim üçün fərqi yoxdur, necə istəyirsən...”, deyirdi Abel Xuakinə, bu “necə istəyirsən” ifadəsi bəzən elə məhz mübahisəyə son qoyduğu üçün Xuakini cin atına mindirirdi.

– Mənə heç vaxt “yox” demirsən, – Xuakin çəmkirirdi.

– Niyə deyim axı? – dostu cavab verirdi.

Bir dəfə Xuakin yoldaşlarıyla gəzintiyə çıxmağa hazırlaşanda üzünü onlara tutub:

– Bilirsiniz, Abel şamlığa getməyimizi istəmir, – dedi.

– Mən? Niyə istəmirəm ki?! – deyə Abel cavab verdi. – Qardaş, necə istəyirsən, elə də edək. Gəlin gedək!

– Yox! “Necə istəyirsən” nədir? Necə dəfə demişəm, mən istəyirəm deyə bunu eləməməlisən! Sən getmək istəmirsən.

– İstəyirəm, a kişi...

– Yaxşı, onda mən getmək istəmirəm...

– Elə isə mən də istəmirəm...

– Belə olmaz! – deyə, Xuakin qışqırdı və üzünü yoldaşlarına tutub dedi: – Ya onunla gedin, ya mənimlə!

Nəticədə hamı Xuakini tək qoyub Abel ilə gəzməyə getdi.

Bu uşaqlıq xatirəsindən “Etiraflar”ında bəhs edərək belə yazırdı Xuakin: *“Elə o vaxtdan Abel insanlara məndən daha xoşagəlimli təsir bağışlayırdı, səbəbini heç özü də bilmirdi. Amma insanların məndən xoşu gəlmirdi. Niyə belə olduğunu bilmirdim. Ömür boyu tək qalmışam. Dostlarım məndən gen gəzir, mənə tək qoyurdular”*.

Orta məktəbdə bir yerdə oxuyurdular. Xuakin əzbərçi, mükafata və tərifə can atan idi. Sinfə birinci Xuakin girirdi, amma tənəffüsdə məktəbin həyətinə birinci çıxan, dərstdən qaçıb dostlarıyla məktəb yollarında, küçə-bayırda veyillənən isə Abel olurdu. Qəribədir, elədiyi zarafatlarla hamını güldürən, xüsusən müəllimlərin karikaturalarını çəkib çoxlarından “tərif” eşidən də yenə Abel idi. “Xuakin çox çalışqandır, Abel isə daha ağıllıdır... Kaş oxumağı da bacarırdı...” Dostlarının bu ümumi qənaətindən xəbərdar olan Xuakinin, az qala, ürəyi partlayırdı. İstəyirdi dərsləri atıb tamam başqa bir sahədə Abeli məğlub eləsin. Lakin sonra öz təbiətinə məxsus əda ilə “Eh! Onlar nə qanır...” deyib

öz yoluna davam edirdi. Xuakin ağıl və istedad baxımından yoldaşından üstün olsa da, o heç vaxt istədiyinə nail ola bilmirdi. Zarafatlarına heç kəs gülmürdü, həmişə ciddi qəbul edirdilər. “Sənin içində elə bil yas qurublar, – Federiko Kuadrado ona deyərdi, – zarafatların ölümü xatırladır”.

Hər ikisi orta məktəbi bitirdi. Abel rəssamlığı seçdi, gələcəkdə böyük sənətkar olmaq istəyirdi. Xuakin isə tibb fakültəsinə qəbul oldu. Onlar tez-tez görüşər, bir-birilərinə öz təhsil uğurlarından danışardılar. Xuakin tibb elminin də poetik ilhamla dolu incəsənət sahəsi olduğunu Abelə sübut etmək üçün əlləşib-vuruşardı. Digər tərəfdən isə, başqa vaxtlarda incəsənətin insana ruh düşkünlüyü aşıladığını söyləyər, həqiqəti dediyi, bizi gücləndirdiyi və inkişaf etdirdiyi üçün elmi üstün tutardı.

– Axı tibbə elm demək olmaz, o daha çox incəsənət sahəsidir, elmlərə əsaslanan incəsənət sahəsi, – deyə giley-lənərdi Abel.

– Amma mən ömrümü xəstələrin müalicəsinə həsr etmək fikrində deyiləm, – deyirdi Xuakin.

– Çox şərəfli və lazımlı işdir... – deyə əlavə edirdi digəri.

– Elədir, ancaq bu iş mənə görə deyil. Nə qədər şərəfli və faydalı peşə olduğunu desən də, mənim bu şərəf və faydalı olmaq məsələlərindən zəhləm gedir. Başqalarına görə, bu kiminsə nəbzini tutmaq, dilinə baxmaq və ya hər hansı resepti yazmaqla pul qazanmaq yoludur. Mənim məqsədim isə daha yüksəkdir.

– Daha yüksək?

– Bəli, məqsədim yeni yollar tapmaqdır. Ömrümü elmi araşdırmalara həsr etmək istəyirəm. Tibbdə ad çıxaranlar

hansısa xəstəliyin əlacını tapanlardır, bu kəşfi pis və ya yaxşı formada tətbiq edənlər deyil.

– Xoşum gəlir sən belə idealistcə danışıanda.

– Necə yəni, yoxsa elə bilirdin ancaq siz sənətkarlar, rəssamlar şöhrət arzulayırsınız?

– Ay kişi, kim sənə belə bir şey arzuladığımı deyib?

– Onda niyə rəssamlığı seçdin?

– Düzü, gələcəyi olan bir işdir deyə...

– Nə gələcəyi var?

– Pul gətirən işdir.

– Get başqalarına danış bu nağılı, Abel. Az qala, doğulduğumuz gündən tanıyıram səni. Məni aldada bilməzsən, əlimin içi kimi tanıyıram səni.

– Səni aldatmağa çalışmadım axı?

– Çalışmadın, amma qeyri-ixtiyari aldadırsan. Özünü elə aparırsan ki, guya heç nə vecinə deyil, guya həyata oyun kimi baxırsan. Hamını yola verirsən və bu da onu göstərir ki, sən çox həris adamsan...

– Həris?

– Hə, şan-şöhrət, ad-san hərisisən. Həmişə belə olmusan, doğulandan bəri. Lakin içində gizli saxlamısan...

– Bura bax, Xuakin, de görüm, aldığın mükafatlara görə heç sənislə mübahisə eləmişəm? Həmişə sinifdə birinci olan, “gələcəyi parlaq” uşaq sən deyildin məgər?

– Elədir, ancaq sən bir başqa cür özündənrazi idin, bir az da dostların ərköyün eləmişdi səni.

– Axı mən neyləyə bilərdim?

– Və sən bu halınla populyarlıq arzulamadığına məni inandırmaq istəyirsən.

– Sən idin elə şeylər axtaran...
– Mən? Mən kütləyə nifrət edirəm!
– Yaxşı, yaxşı, bu axmaq söhbətləri bir kənara qoyaq.
Yaxşısı budur, sevgilindən danış yənə.

– Sevgilim?

– Yəni sevdiyin əmin qızından danış.

Xuakin əmisi qızı Elenanın ürəyini fəth etmək istəyirdi. O, xəyallarında özünü hər şeyə şübhəylə yanaşan, qatı mühafizəkar bir aşıq kimi görürdü. Qarşısızalmaz hissələrini isə heç kimə danışmırdı, bir az təsəlli dolu ifadələrlə bəzəyib ürək sözlərini yalnız dostu Abellə bölüşürdü.

Elena necə əzab verirdi ona!

– Getdikcə onu anlaya bilmirəm, – deyirdi Abelə. – Bu qız mənim üçün sfinks tapmacasıdır...¹

– Bilmirəm Oskar Vayld idi, ya başqası, deyirdi “hər qadın sirri olmayan bir sfinksdir”.

– Ancaq, deyəsən, onun sirri var. Yəqin, başqasını sevir, lakin oğlanın bundan xəbəri yoxdur. Əminəm, sevdiyi var.

– Niyə belə fikirləşirsən?

– Onun mənə qarşı belə davranmağına başqa cür izah tapa bilmirəm...

– Səni sevmək istəmədiyinə görə özündən çıxırsan? Sevgili olaraq yox, əmioğlu kimi sevir sə, deməli...

– Zarafatın yeri deyil.

¹ Sfinks tapmacası – bu ifadə yunan mifologiyasından qaynaqlanaraq yayılmışdır. Həlli böyük fərasət, zəka və həzircavablıq tələb edən müəmmal məsələ haqqında işlədilən ifadə – Red.

– Yaxşı, bir qadın səni sevgili olaraq, daha açıq desəm, ər kimi görmək istəmirsə, onda bu, başqasına aşiq olub deməkdir, məgər? Nə “qəşəng” məntiqdir!

– Mən hələ nə dediyimi yaxşı başa düşürəm.

– Mən də səni başa düşürəm.

– Sən?

– Özün həmişə deyirsən ki, səni ən yaxşı mən tanıyıram. Eyni şeyi mən deyəndə qəbahət olur? Gör haçandır bir-birimizi tanıyıraq.

– Sənə deyirəm ki, bu qadın məni dəli eləyir, səbir kəsəm dolub artıq. Bəri başdan yox desəydi, başa düşərdim. Amma hər dəfə “baxaram”, “fikirləşərəm” deyib məni süründürür. Buna deyən lazım, belə şeyləri fikirləşmələr, ay ləçər!

– Bəlkə, səni araşdırır hələ?

– Məni araşdırır? O? Nəyim var ki, araşdırır? Nəyi öyrənə bilər ki?

– Xuakin! Xuakin! Gəl həm özünü, həm də onu göz-dən salma! Yoxsa elə bilirsən, görüb, qulaq asıb, onu sevdiyini bilib deyə, o saat sənə aşiq olmalıdır?

– Hə... Yadımdan çıxmışdı, axı məni heç vaxt sevən olmayıb...

– Yaxşı görək, a kişi, elə demə.

– Bu qadın mənimlə oynayır! Mənim kimi səmimi, vəfalı, təmiz bir adamı barmağına dolamaq düzgün deyil axı! Bir bilsən, necə gözəldir, yanaqlarından bal damır! Hələ soyuq davrananda, məni yuxarıdan aşağı süzəndə lap möhtəşəm olur! Hərdən heç bilmirəm ki, ona daha çox sevgi bəsləyirəm, ya nifrət?! İstəyirsən, sizi tanış edim.

- Əgər sən istəyirsənsə...
- Yaxşı, sizi tanış edəcəyəm.
- Bir də əgər istəsə...
- Nə?
- Onun bir portretini çəkərəm.
- Hə, əlbəttə!

Lakin Xuakin adamların həmişə üzünə qıymışdığı yarışıqlı Abel Sançesin gözəl Elenanın rəsmini çəkdiyini təsəvvür etdikcə qeyri-ixtiyari özündən çıxırdı. Həmin gecə yatağına qor dolmuşdu, heç cür yata bilmirdi.

Bu işin axırı necə olar? Birdən digər yoldaşları kimi Elena da Abeli ondan yarışıqlı hesab edər? Canına vəlvələ düşmüşdü, artıq onları tanış eləmək istəmirdi, lakin söz ağzından çıxmışdı...